

EVALUAREA BAZEI DE APROVIZIONARE CU MATERIE PRIMĂ A RAMURII DE PANIFICAȚIE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Maria OLEINIUC, Elena GORELOVA

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

The article in discussion portrays the economic situation in the sector of cereals cultivation, grain trade and milling industry in Moldova in the context of the manufacturing value chain of the bakery products. It described the evolution of key economic indicators and identifies the issues in the activity of each operator in the Moldovan grain market.

Cultivarea cerealelor este o ramură tradițională a agriculturii Republicii Moldova și destinația ei de bază este aprovizionarea populației cu produse alimentare și a animalelor cu furaje. În scopuri alimentare, Republica Moldova necesită anual 450 mii tone de grâu alimentară de toamnă. La o productivitate de 35 q/ha, volumul global va constitui 1152 mii tone sau va fi acoperit, totalmente, necesarul, fiind posibil exportul a circa 200 mii tone de grâu alimentară.

Trebuie de menționat că cerealele constituie o grupă mare de plante, care au o importanță economică deosebită. Din această grupă fac parte grâul, secara, triticalele, orzul, ovăzul, sorgul, meiul, porumbul, orezul și hrișca. Condițiile pedoclimaterice din Moldova corespund, în mare măsură, cerințelor biologice pentru cultivarea cerealelor și, ca rezultat, se pot obține recolte înalte de calitate superioară. De aceea, tradițional, în Moldova se cultivă toate culturile cerealiere, cu excepția orezului.

Piața cerealelor în Moldova este destul de complexă și include un număr mare de operatori. Acești operatori ai pieței pot fi divizați în 3 grupe principale:

1. *Producătorii de cereale* – întreprinderile agricole mari, gospodăriile țărănești, fermierii;
2. *Comercianții* – elevatoarele cerealiere, firmele comerciale, furnizorii de materii prime agricole (după estimări, până la 100 de participanți);
3. *Sectorul morăritului* – morile de făină mici private și combinatele de produse cerealiere (după estimări, până la 80 de participanți).

În continuare vom descrie fiecare grupă de operatori.

Producerea cerealelor în sectorul agrar. Vom începe analiza cu studierea situației în sectorul de producere a cerealelor. Reieșind din faptul că pentru majoritatea produselor de panificație în calitate de materie primă servește grâul, în continuare vom analiza preponderent sectorul de producere a grâului în agricultura autohtonă.

Începând cu a doua jumătate a anilor '90 în Moldova se observă o tendință de creștere a suprafețelor de culturi cerealiere și a producției medii la hectar a acestor culturi. Dinamica suprafețelor de însămânțare și a unor indicatori de cultivare a grâului în Republica Moldova sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1

Dinamica indicatorilor de cultivare a grâului în Republica Moldova

Indicatorii	2005	2006	2007	2008	2009*
Suprafața însămânțată, mii ha	401,2	290,2	307,1	408,6	347,8
Pondere în suprafața totală însămânțată, %	26,0	19,6	20,5	27,2	24,1
Pondere în suprafața totală a culturilor cerealiere și a leguminoaselor boabe, %	38,8	31,6	32,1	40,6	37,0
Producția medie la hectar, chintale	26,1	23,4	13,1	31,3	20,8

* - date preliminare.

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2009.

Analizând datele din Tabel, se observă următoarele tendințe:

- ✓ Până în anul 2009 este în creștere suprafața însămânțată cu grâu, care constituie cca 30-40% din suprafața totală a culturilor cerealiere și a leguminoaselor boabe (este de menționat că o pondere mai mare are suprafața însămânțată cu porumb). Însă, în anul 2009 are loc o micșorare cu 14,9% a suprafețelor comparativ cu anul 2008 (cu 13% față de 2005), ceea ce este legat, în primul rând, de condițiile climatice nefavorabile și de reducerea activității în agricultură. Este de menționat că grâul se cultivă pe 24% din totalul suprafețelor însămânțate.
- ✓ O tendință pozitivă în anul 2008 a fost creșterea producției medii la hectar până la 31 de chintale în toate tipurile de gospodării. Însă, în anul 2009 aceasta a scăzut până la 20,8 chintale, ceea ce caracterizează eficiența joasă a cultivării cerealelor în agricultura autohtonă.
- ✓ Recolta cea mai mare la hectar este în întreprinderile mari agricole, ceea ce, după părerea noastră, este un lucru firesc, deoarece în gospodării mari se aplică mai eficient tehnologiile moderne de cultivare a cerealelor. Gospodăriile țărănești și cele ale populației încă mai au rezerve în ce privește cultivarea culturilor cerealiere.

În prezent, pornind de la necesitățile pieței interne și externe și utilizării mai complete a capacităților de producție existente, suprafața optimă de recoltare a culturilor cerealiere și leguminoase pe republică constituie 1030,0 mii ha.

În Tabelul 2 este prezentată dinamica volumelor de producere a grâului pe categorii de gospodării.

Tabelul 2

Producția grâului pe categorii de gospodării și pe locuitor

Indicatorii	2005	2006	2007	2008	2009*
Volumul de producție total, mii tone	1047,1	677,9	402,1	1277,4	735,0
Ponderea în volumul total de producere a cerealelor și leguminoaselor boabe, %	36,9	29,6	44,6	40,3	34,0
Volumul de producere în întreprinderile agricole, mii tone	692,6	462,3	307,4	898,3	-
Ponderea în volumul total de producere a grâului, %	66,1	68,2	76,4	70,3	-
Volumul de producere în gospodăriile țărănești, mii tone	349,3	215,0	93,7	373,4	-
Ponderea în volumul total de producere a grâului, %	33,4	31,7	23,3	29,2	-
Volumul de producere în gospodăriile populației, mii tone	5,2	0,6	1,0	5,7	-
Ponderea în volumul total de producere a grâului, %	0,5	0,1	0,3	0,5	-
Producția cerealelor (în greutate după finisare) pe locuitor, kg	789	639	252	888	-

* - date preliminare.

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2009.

Până în anul 2009, producția grâului în Republica Moldova avea tendințe de creștere. Totodată, în anul 2009, odată cu reducerea suprafețelor însămânțate cu grâu și a producției medii la hectar, s-a micșorat și producția grâului în toate categoriile de gospodării – cu 42,5% față de 2008 și, respectiv, cu 29,8% față de 2005.

Statisticile preliminare pentru anul 2010 atesta că agricultorii moldoveni au recoltat cca 800 mii tone de grâu, din care 300 mii tone de grâu alimentar. Menționăm că cantitatea de grâu recoltată în 2010 plus rezervele pot să însumeze cca 400 mii tone, grâu suficient pentru consumul intern.

În general, cultivarea grâului are mai multe avantaje, și anume: normele de semințe pentru însămânțare nu sunt mari, iar tehnologia de cultivare nu este complicată. Astfel, cca 35-40% din volumul total de producție a cerealelor și a leguminoaselor revine grâului.

Dacă analizăm pe categorii de gospodării, este evident faptul că cea mai mare pondere din volumul de producere a grâului revine gospodăriilor mari agricole – 70%, iar cca 1/3 revine gospodăriilor țărănești.

În ultimii ani, rentabilitatea producerii culturilor cerealiere a constituit în medie 25-27%, ceea ce denotă o eficiență ridicată a producerii acestei culturi în agricultura autohtonă, comparativ cu culturile tehnice (cu excepția semințelor de floarea-soarelui) și cu producția animalieră.

În continuare vom prezenta benchmarkingul în sectorul de cultivare a grâului la nivel mondial.

Datorită importanței lor pentru existența și activitatea umană, cerealele ocupă cca 50% din suprafața arabilă de pe glob. În anul 2008 suprafața totală cultivată cu grâu în Uniunea Europeană era de 24,6 mln. hectare, de pe care s-a obținut o producție medie de grâu de 4,9 tone/hectar. Grâului îi revine cea mai mare pondere

în structura suprafețelor de însămânțare – 33% din suprafața cultivată cu culturi cerealiere. Producția medie a grâului pe glob este de 25,4 q/ha.

Producția mondială de grâu a crescut continuu în ultimele decenii, recolta din anul 2009 atingând un maxim istoric de aproape 700 mln. tone. Acest lucru s-a datorat atât creșterii demografice mondiale, cât și anumitor schimbări în comportamentul de consum din țări cu creștere economică intensă, precum China și India.

În anul 2010, în legătură cu condițiile climaterice nefavorabile, în special în țările CSI (Rusia, Kazahstan etc.), estimările privind producția de cereale atestă o scădere până la 600 mln. tone. Cele mai pesimiste prognoze indică o producție de numai 430 mln. tone, adică în jumătate față de cantitatea normală.

Desigur, Republica Moldova, fiind un stat mic, ocupă o pondere neînsemnată în volumul mondial de producere a grâului și, după volumul de producție a acestei culturi, este la nivelul Estoniei, Bosniei-Herțegovinei, și Norvegiei. Și mai dezastruoasă este situația în ce privește producția medie la hectar. După acest indicator suntem la nivelul României, Armeniei, Kazahstanului etc.

Dacă comparăm producția cerealelor pe cap de locuitor în diferite țări, atunci situația este următoarea (Fig.1).

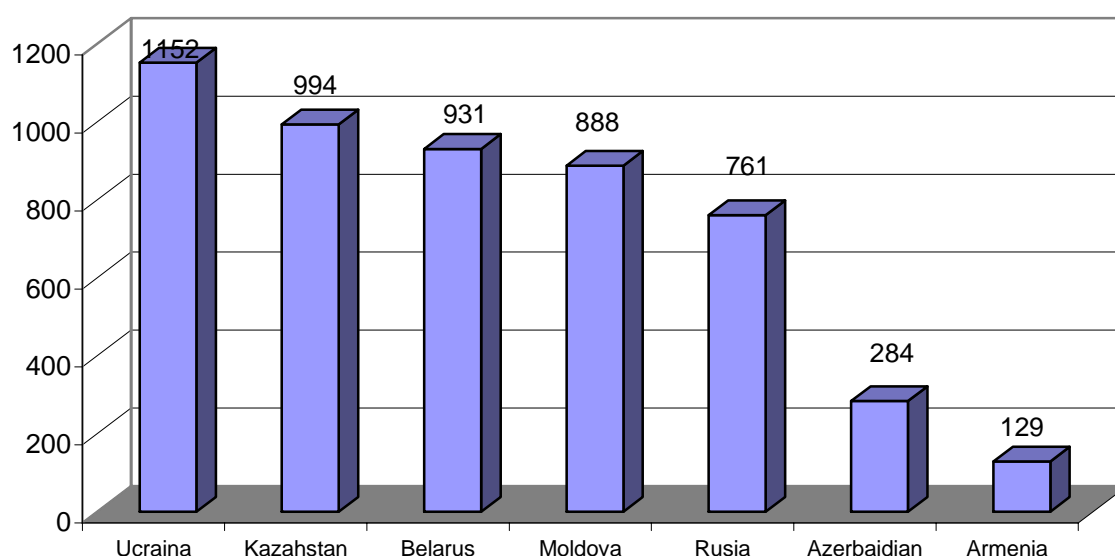

Fig.1. Producția cerealelor pe cap de locuitor în țările lumii în anul 2009, kg

Sursa: Eurostat

Din datele prezentate în Figura 1 se observă că, după producția cerealelor pe cap de locuitor, Republica Moldova se află la nivelul Republicii Belarus și al Rusiei, ceea ce caracterizează pozitiv sectorul de cultivare a grâului din Moldova.

Benchmarkingul efectuat ne-a permis să concluzionăm că, deși în țările CSI și ale Europei de Sud-Est se produce o cantitate semnificativă de grâu, totuși, eficiența cultivării grâului este mai joasă comparativ cu SUA și Europa Occidentală.

Comerțul cu cereale. În ultimii ani, în Republica Moldova au apărut o mulțime de agenți economici privați la nivelurile raional, regional și național, care sunt implicați în comerțul cu cereale și sunt mult mai flexibili în activitatea lor, având o situație financiară mai favorabilă. Din cei mai mari comercianți de cereale menționăm *Trans Oil Group*, care este un trader transnațional căruia îi revine cca 20% din exportul grâului din Moldova preponderent în țările arabe și africane prin Portul Internațional Liber Giurgiulești; *Wholemark-M SRL*; *Orom-Imexpo SRL*; *Agromacon-Invest SRL*; *Wetrade SRL*; *Agrostoc SRL* etc. Astfel, piața comerțului cu cereale în Republica Moldova este practic monopolizată, iar companiile menționate mai sus creditează activ producătorii de cereale. De asemenea, se așteaptă intrarea pe piața cerealelor din Moldova a companiilor internaționale bine cunoscute, precum: *Unigrain Group*, *Alfred C.Toepfer Internațional Group* etc., interesul fiind în cererea permanentă pentru grâu, globalizarea, intensificarea concurenței pe piața mondială etc.

Elevatoarele de cereale sunt considerate unicele întreprinderi care procesează, depozitează, usucă și vând cerealele în regiunea în care sunt plasate. Capacitatea totală de depozitare a tuturor elevatoarelor din Moldova

este de cca 1100 mii tone. Astăzi, capacitatea de producție a elevatoarelor din Moldova se utilizează la cca 34%, gradul maximal admisibil fiind de 70%.

În Republica Moldova activează 37 de elevatoare, cele mai mari aparținând Trans Oil Group (Dondușeni, Caușeni, Ciadâr-Lunga, Ungheni, Giurgiulești etc.); W.J.Group (Florești, Anenii Noi, Otaci, Cantemir etc.); Wholemark-M (Căinari, Iargara) etc.

Pe lângă faptul că culturile cerealiere se utilizează la fabricarea diferitelor produse alimentare autohtone, acestea participă și la formarea balanței comerciale a țării. În Tabelul 3 este prezentată dinamica și structura exporturilor și importurilor de cereale în Republica Moldova.

Tabelul 3

Dinamica balanței comerciale a cerealelor în Republica Moldova

Indicatorii	2005	2006	2007	2008	2009*
Volumul exportului de cereale, mii dolari SUA	43197,1	42012,2	7150,0	50263,1	70867,8
Ponderea în total export, %	4,0	4,0	1,4	3,2	5,5
Volumul importului de cereale, mii dolari SUA	3590,7	4001,0	15624,9	22460,4	9459,1
Ponderea în total import, %	0,1	0,2	0,4	0,5	0,3
Balanța comercială, mii dolari SUA	39606,4	38011,2	-84749	27802,7	61408,7

* - date preliminare.

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2009.

Analizând datele din Tabelul 3, evidențiem următoarele aspecte de bază:

- ✓ În pofida reducerii volumelor de producție a grâului, în anul 2009 volumul de export al cerealelor este în creștere cu cca 41%, ceea ce poate fi explicat prin creșterea volumelor de producere a culturilor cerealiere (cu excepția grâului) și prin rentabilitatea destul de înaltă a acestora. Excepție, în acest sens, este anul 2007, când, în condițiile secetei drastice în agricultură, s-a redus esențial atât volumul de producere, cât și exportul cerealelor – de 7-8 ori comparativ cu ceilalți ani.
- ✓ Menționăm că în anul 2009 au fost exportate 293,2 mii tone de grâu, ceea ce constituie cca 1/3 din volumul total de producție.
- ✓ Totodată, în anul 2009 volumul importului cerealelor este în descreștere de 2,4 ori față de 2008 și, respectiv, este mai mare de 2,6 ori față de 2005. În general, necesitatea importului de grâu poate fi argumentată prin faptul că calitatea grâului moldovenesc este uneori joasă și se cere o anumită cantitate de grâu cu conținut înalt de gluten în vederea îmbunătățirii calității fainii pentru panificare.
- ✓ Balanța comercială în ce privește culturile cerealiere rămâne a fi pozitivă, ceea ce este un lucru firesc, cu excepția anului 2007 (motivul fiind explicat mai sus). Deci, Moldova este un exportator important de cereale, în special în țările arabe și în cele africane.

În linii generale, potrivit experților, este destul de dificil a exporta grâu alimentar din Republica Moldova, deoarece este complicat să aduni cantitățile solicitate (peste 35 mii tone). Eventual, traderii moldoveni pot participa la completarea unor comenzi venite în regiunile învecinate din România și Ucraina. 85% din grâul exportat se transportă din Moldova în porturile Mării Negre și mai departe pe cale maritimă. Cealaltă cantitate de grâu se exportă în România.

După părerea noastră, pe piața exportului cerealelor în Moldova vor supraviețui doar acele firme care vor organiza cel mai optimal sistem de logistică și vor dispune de infrastructura necesară: elevatoare, parcul de transport și fluxuri financiare permanente.

Sectorul morăritului. În prezent, în sectorul morăritului activează cca 80 de agenți economici (conform datelor site-lui www.businessportal.md), precum și o mulțime de mori țărănești. De asemenea, o concurență solidă pe piața internă pentru sectorul menționat o creează producătorii din Ucraina, oferind prețuri accesibile la produsele de morărit. Practic 60-70% din întreprinderile de panificație din Moldova importă materia primă din Ucraina, pentru că o consideră mai calitativă.

În continuare vom prezenta dinamica volumelor de producere a făinii, care până în anul 2009 demonstrează tendințe de creștere (Fig.2).

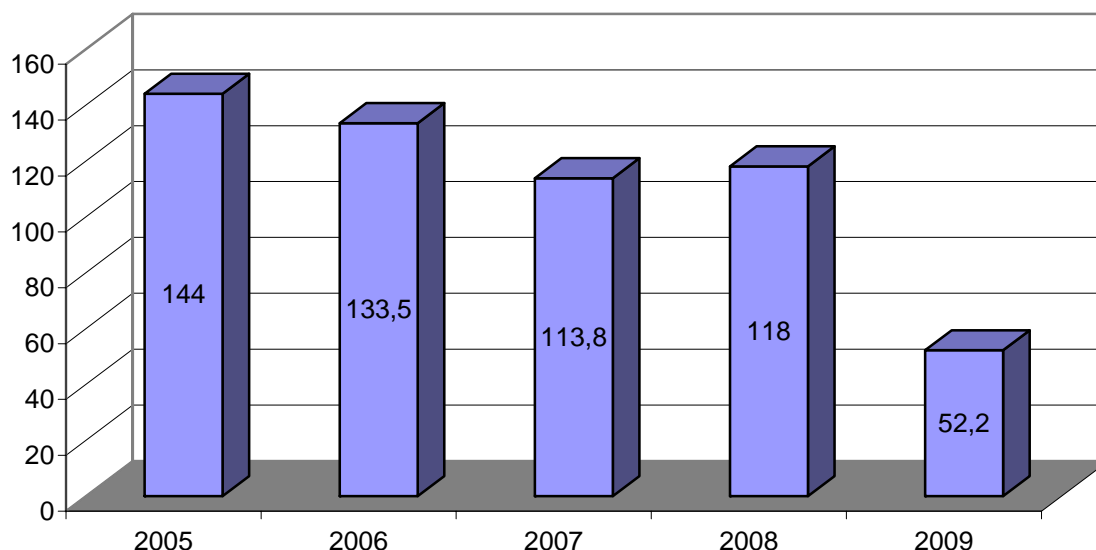

Fig.2. Dinamica volumelor de producere a făinii în Republica Moldova, mii tone.

Sursa: Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2009 și www.statistica.md.

În anul 2009 volumul de producere a făinii a scăzut de 2,3 ori față de 2008, cauzele principale fiind reducerea volumelor de producere a grâului și a suprafețelor însămânțate cu grâu.

Una dintre întreprinderile cele mai mari și cunoscute din sector este SA *Produce cerealiere din Bălți*, care are ca gen principal de activitate fabricarea produselor de morărit, fabricarea produselor de panificație, precum și colectarea cerealelor și oleaginoaselor și păstrarea acestora.

În urma analizei situației economico-financiare la SA *Produce cerealiere din Bălți*, am constatat că în ultimii ani activitatea la întreprinderea respectivă este în declin, din cauza situației fragile în agricultură și a managementului ineficient al acesteia. Printre principalele probleme în activitatea economică menționăm următoarele:

- ✓ Vânzările în scădere și creșterea costurilor de producție;
- ✓ Datoriile debitoare și creditoare în creștere;
- ✓ Activitatea nerentabilă și pierderi în activitatea economică;
- ✓ Rotația extrem de încetinită a activelor.

Concluzii

Reieșind din cele expuse mai sus și analizând situația lanțului valoric de producere și prelucrare a cerealelor, observăm că situația privind cultivarea grâului în republică se îmbunătățește. Totodată complicată rămâne situația în sectorul morăritului. Astfel, în sectorul de cultivare și prelucrare a cerealelor din Republica Moldova se impune promovarea unei politici de stat adecvate în domeniul aprovizionării fabricilor de panificație și brutăriilor cu materie primă.

Bibliografie:

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2009.
2. www.statistica.md
3. www.ec.europa.eu

Prezentat la 11.01.2011